

№120750 БА 8801 20,50 4447

Голас Радзімы

№ 1 (1623)
10 студзеня 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Сталіца Савецкай Беларусі — горад Мінск. Плошча імя У. І. Леніна.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЯК БЫЛА УТВОРАНА РЭСПУБЛІКА

[«Ленін і беларуская
дзяржаўнасць»]
стар. 3, 4

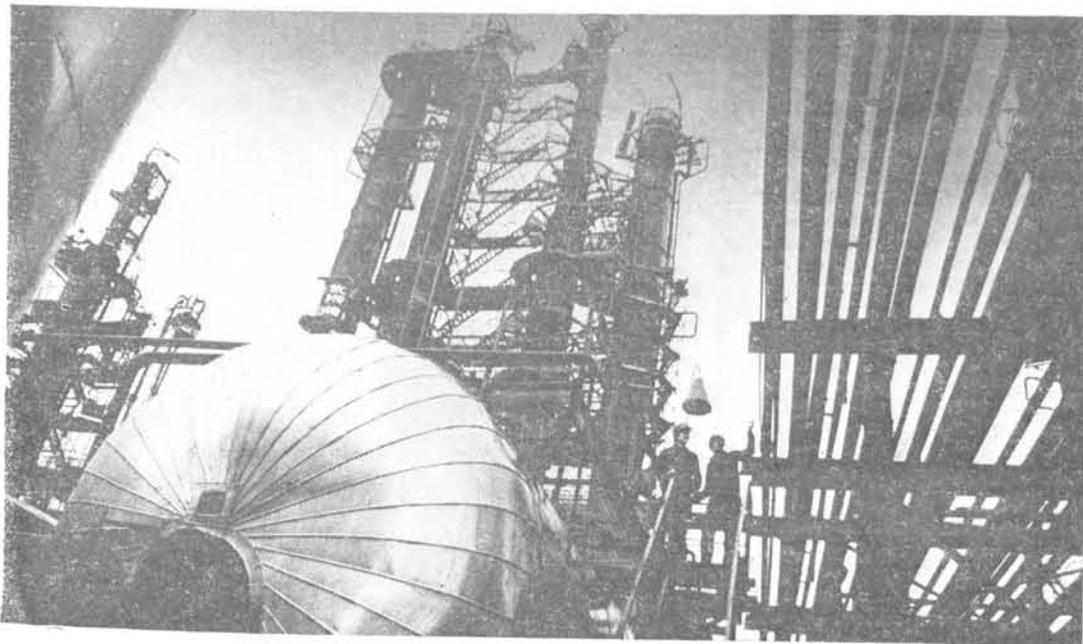
ШАРАМЕЦЬЕВА-2 БУДЗЕ ПРЫМАЦЬ 6 МІЛЬЁНАУ ПАСАЖЫРАУ У ГОД

[«Главная воздушная
гавань Олимпиады-80»]
стар. 4

ЗАГУЧАЛА У ЭФІРЫ МУЗЫКА

[«Пачатак»]
стар. 6

Расце гігант нафтахіміі Беларускага Палесся — Мазырскі нафтаперапрацоўчы завод.
НА ЗДЫМКУ: адна з устаноўкаў завода. Фота Д. ЛУПАЧА.

«ПА ПЫТАННІ АБ БЕЛАРУСІ МАГУ СКАЗАЦЬ ТОЕ Ж САМАЕ... Г. ЗН. ПОЎНАЕ САМАВЫЗНАЧЭННЕ...»

ЛЕНИН І БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАЎНАСЦЬ

1 студзеня 1980 года беларускі народ адзначыў дзень нараджэння сваёй рэспублікі. Абяшчэнне БССР, далейшы росквіт яе ў садружнасці савецкіх нацый мы заўсёды звязваем з імем Уладзіміра Ільіча Леніна.

З першых дзён Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі арганічнай часткай грамадскіх пераўтварэнняў у Савецкай краіне стала нацыянальнае пытанне, арганізацыя супрацоўніцтва народаў на сапраўды дэмакратычнай аснове. Гэта была адна з карэктных праблем будаўніцтва сацыялістычнага грамадства, ад правільнага вырашэння якой залежала трываласць новай улады, новага ладу. Вялікую актуальнасць набыло пытанне аб дзяржаўных формах супрацоўніцтва народаў былой Расійскай імперыі. Патрэбны былі такія дзяржаўны лад, які б у максімальнай ступені садзейнічаў іх збліжэнню і ўзаема-разуменню, умацаванню іх адзінства.

Камуністычная партыя на чале з правадыром рэвалюцыі У. І. Леніным шукала канкрэтныя шляхі вырашэння нацыянальных праблем.

Другі Усерасійскі з'езд Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў, які прыняў гістарычныя дэкрэты аб уладзе, аб зямлі, аб міры, у звароце да працоўных краіны 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 года заявіў, што Савецкая ўлада «забяспечыць усім нацыям, насяляючым Расію, сапраўднае права на самавызначэнне». А што азначала сапраўднае права на самавызначэнне, лаканічнай мовай прававога акта раскрывала гістарычная «Дэкларацыя правоў народаў Расіі», апублікаваная 2 (15) лістапада 1917 года. Дэкларацыя ўзаконвала раўнапраўе народаў Расіі, права нацыі на самавызначэнне аж да аддзялення і ўтварэння самастойнай дзяржавы, аб'яўляла аб знішчэнні ўсіх і ўсялякіх нацыянальных прывілей, аб свабодным развіцці нацыянальных меншасцей і этнаграфічных груп.

У ходзе рэвалюцыі ад юрыдычнага замацавання раўнапраўя нацый новая ўлада ішла далей — да вызначэння на прамавуголь дзяржаўнага будаўніцтва шматнацыянальнай краіны. У. І. Ленін прыйшоў да вываду аб мэтазгоднасці, неабходнасці і заканамернасці федэратыўнай пабудовы Савецкай дзяржавы. Гэтыя яго ідэі знайшлі адлюстраванне ў «Дэкларацыі правоў працоўнага і эксплуатаемага народа», якую прыняў III Усерасійскі

з'езд Саветаў 12 (25) студзеня 1918 года.

Пытанні нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва Камуністычная партыя вырашала ў непарыўнай сувязі з галоўным грамадскім працэсам — барацьбой за ўстанавленне і ўмацаванне новай улады. Усебакова ўлічваліся гістарычныя ўмовы, стратэгія і тактыка ўнутраных і знешніх ворагаў сацыялістычнай рэвалюцыі.

Кожны нацыянальны раён меў свае асаблівасці. Вельмі спецыфічным было становішча Беларусі, па тэрыторыі якой прайшоў фронт імперыялістычнай вайны. У першыя месяцы Кастрычніцкай рэвалюцыі Саветы Беларусі па шэрагу прычын яшчэ не ставілі канкрэтнае пытанне аб неабходнасці ўтварэння беларускай савецкай дзяржаўнасці. Аднак пераход улады да Саветаў, устанавленне нацыянальнага раўнапраўя, стварэнне абласнога кіравання з цэнтрам у Мінску, сацыяльна-эканамічныя пераўтварэнні аб'ектыўна падрыхтоўвалі глебу для самавызначэння беларускага народа. У канцы студзеня 1918 года Савет Народных Камісараў прыняў дэкрэт аб заснаванні пры Народным камісарыяце па справах нацыянальнасцей аднаго з яго новых структурных падраздзяленняў — Беларускага нацыянальнага Камісарыята на чале з А. Чарвяковым. Як вядома, важнейшая функцыя гэтага органа заключалася ў тым, каб садзейнічаць рашэнню нацыянальнага пытання ў Беларусі на базе ўлады Саветаў.

Працоўныя Беларусі паралізавалі спробы контррэвалюцыі аднавіць буржуазна-памешчыцкія парадкі пад фальшывым лозунгам «нацыянальнага самавызначэння». Распушчаны ў снежні 1917 года Саўнарком Заходняй вобласці так званы «Беларускі з'езд» быў выяўленнем новай групы сіл у лагерах праціўнікаў Кастрычніцкай, звалюцыі тактыкі дробнабуржуазных і буржуазных партый у новых умовах. У барацьбе з дыктатурай пралетарыату контррэвалюцыі імкнулася да развалу дзяржавы, патрабуючы дзяржаўнага адасаблення нацыянальных ускарэн з мэтай аддзялення іх ад рускага рэвалюцыйнага цэнтра.

У пісаннях беларускіх буржуазных нацыяналістаў у міну-

лым і цяпер, у публікацыях саветолагаў роспуск «Беларускага з'езда» няўменна прыводзіцца як прыклад грубага падаўлення бальшавікамі «нацыянальна-палітычных рухаў» і «нацыянальнай свабоды».

Але такія сцверджанні не маюць нічога агульнага з гістарычнай праўдай. На запытанне старшыні «Беларускага з'езда» па прамому проваду ў Петраград аб тым, як вырашаецца пытанне аб Беларусі на мірных перагаворах у Брэст-Літоўску (у буржуазным друку з'явілася паведамленне аб мяркуючым уключэнні па мірнаму дагавору Беларусі ў склад Польшчы), Народны Камісар па справах нацыянальнасцей І. Сталін паведаміў у Мінск: «Дэкларацыя нашай мірнай дэлегацыі была апублікавана ў свой час. Асновы дэкларацыі: ніякага насільнага ўтрымання народаў у рамках якой бы там ні было дзяржавы... Па пытанні аб Беларусі магу сказаць тое ж самае, як і аб усіх іншых народах Расіі, г. зн. поўнае самавызначэнне, аж да аддзялення. Калі працоўнае насельніцтва абласцей Расіі выкажацца за федэратыўны лад, то Савет Народных Камісараў нічога не будзе мець супраць гэтага».

Адказ з Петраграда, які выказваў пазіцыю Савецкага ўрада, У. І. Леніна адносна самавызначэння Беларусі, быў даведзены да ведама з'езда. Але контррэвалюцыйна настроеная большасць з'езда, як і трэба было чакаць, аднеслася да адказу Наркамнаца негатыўна. Тым самым яна раскрыла свае сапраўдныя мэты: узурпацыя дзяржаўнай улады, ліквідацыя ўжо створаных працоўнымі ў ходзе рэвалюцыі Саветаў і рэўкомаў, аднаўленне ў Беларусі буржуазна-памешчыцкага рэжыму.

У канцы снежня 1918 года (у лютым — лістападзе 1918 года Беларусі была акупіравана кайзераўскай Германіяй) пытанне аб дзяржаўным будаўніцтве ў Беларусі стала прадметам непасрэднага абмеркавання ў Цэнтральным Камітэце РКП(б). ЦК партыі вырашыў, што абвясчэнне Беларускай Савецкай Рэспублікі неабходна і своечасова. Гэтае рашэнне грунтавалася на строгім уліку ўнутраных і знешніх фактараў, волі беларускага народа.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

СССР І ЗША: ДВА ПАДЫХОДЫ ДА ВЫНІКАЎ
ЭКАНАМІЧНАГА РАЗВІЦЦЯ

«МАСКВА, НАРЭШЦЕ, ПРЫЗНАЛА...»

«Масква, нарэшце, прызнала: замаруджванне тэмпаў росту — сусветная з'ява, характэрная не толькі для заходняй, але і для савецкай эканомікі». Прыкладна такі вывад зрабілі з выступлення Л. Брэжнева на нядаўнім Пленуме ЦК КПСС і матэрыялаў сесіі Вярхоўнага Савета СССР пан Рэстан і многія яго заходнія калегі. Матыў, прама скажам, не новы. Спробы знайсці ў Савецкім Саюзе праблемы і цяжкасці, уласцівыя капіталістычнаму свету, робяцца пастаянна.

Такім чынам, тэмпы росту. Зыходны пункт разважанняў памянёных аўтараў — папярэднія вынікі 1979 года, якія падвала сесія Вярхоўнага Савета. Нацыянальны даход СССР павялічыўся за год на 8 мільярдаў рублёў (прыкладна 12 мільярдаў долараў), або амаль на 2 працэнты. Прырост прамысловай вытворчасці за год — 21 мільярд рублёў (тры з лішнім працэнта). На 4,5 мільярда рублёў павялічыліся грамадскія фонды спажывання — гэта каля 4,5 працэнта; на 4,8 працэнта вырас рознічны тавараабарот, што пры стабільнасці агульнага індэксу цэн азначае такое ж павелічэнне колькасці купленых насельніцтвам тавараў. Пабудавана каля двух мільёнаў новых кватэр. Капітальныя ўкладанні павялічыліся больш, чым на два мільярды рублёў і значна перавышаюць усе інвестыцыі ў народную гаспадарку СССР за 1918—1950 гады.

Як рэальна ацаніць гэтыя вынікі? Ці ёсць падставы для вываду, зробленага панам Рэстанам?

Думаецца, найбольш аб'ектыўны метада — параўнаць дасягнутае СССР з тым, што адбываецца на Захадзе, напрыклад, у ЗША. Паводле ацэнак, выказаных у канцы кастрычніка на 66 з'ездзе Нацыянальнага савета знешняга гандлю ЗША, у Амерыцы скарачаюцца капіталаўкладанні, асігнаванні на навуку, зніжаецца рост прадукцыйнасці працы. І ўсё гэта на фоне інфляцыі і масавага беспрацоўя. Карціна, шчыра кажучы, зусім не падобная на савецкую.

Але ж мы і падыходзім да сваёй эканомікі, да тэмпаў яе росту з зусім іншай меркай. Менавіта гэтым тлумачыцца крытычная танальнасць, характэрная для памянёнага выступлення Л. Брэжнева і матэрыялаў сесіі Вярхоўнага Савета. Нам мала таго, што нашы вынікі лепшыя, чым заходнія. Мы імкнёмся больш поўна выкарыстаць магчымасці нашай сацыяльна-эканамічнай сістэмы.

У гады першай пяцігодкі, паўвекавы юбілей якой споўніўся нядаўна, сярэднегадавы тэмп развіцця прамысловасці дасягаў 23,5 працэнта ў год. Побач з гэтай лічбай сённяшняя працэнты прыросту выглядаюць вельмі сціпла. Але не будзем забываць некаторыя вельмі важныя абставіны. З таго часу «вага», абсалютнае ўтрыманне кожнага працэнта, павялічылася ў 128 разоў. Інакш кажучы, кожны сённяшні працэнт значна «цяжэйшы» ў параўнанні з тым, што мела краіна 50 гадоў назад. Справа, аднак, не толькі ў гэтым. У перыяд індустрыялізацыі многія прычыны прымусалі Савецкі Саюз усямерна фарсіраваць тэмпы росту, нават ісці дзеля гэтага на вядомыя дыспропорцыі і нястачы.

У СССР, як сацыялістычнай дзяржавы, не было іншага шляху выжываць. Варожасць капіталістычнае акружэнне паклапацілася аб тым, каб не пакінуць Савецкаму Саюзу іншага выйсця. Дарэчы, фарсіраваная індустрыялізацыя таму так і называлася, што рыхтавала матэрыяльна-тэхнічны фундамент для наступнага нармальнага, гэта значыць, гарманічнага і дынамічнага развіцця краіны. Іменна такога развіцця, якое адбываецца цяпер, калі ад прыярытэту колькасці мы атрымалі магчымасць перайсці да прыярытэту эфектыўнасці і якасці.

Уважлівы назіральнік абавязкова адзначыць, што некаторыя галіны савецкай эканомікі даюць сёння працэнты прыросту, супараўнальныя з паказчыкамі першай пяцігодкі. Гэта вытворчасць станкоў з лічбавым праграмным кіраваннем, вылічальнай тэхнікі, нафтахімія і іншыя галіны, што вызначаюць агульны тэхнічны прагрэс. Такія патрабаванні сучаснага этапу развіцця савецкай эканомікі.

Зробленае ў 1979 годзе мы параўноўваем з тым, што павінны былі б зрабіць, што нам неабходна, і не шукаем апраўданняў у тым, што на Захадзе вынікі горшыя.

Аляксандр ГУБЕР,
эканамічны аглядальнік АДН.

На Міншчыне створана новая кветаводчая гаспадарка — спецыялізаваны саўгас «Жодзінскі». Цяпер тут дзейнічаюць 6 аранжарэй, у бліжэйшы час будзе збудзена яшчэ столькі ж. К пачатку 1981 года поўнасцю ўступіць у строй першая чарга — 20 цяпляц па 1500 квадратных метраў кожная. У іх будуць вырошчвацца ружы, бэз, пеларгонія, цюльпаны, гваздзікі, калы і іншыя дэкаратыўныя культуры.

НА ЗДЫМКУ: першыя кветкі, выгадаваныя ў новай гаспадарцы.

пішуць землякі

Дарагія супрацоўнікі «Голасу Радзімы»!

Прыміце ад Банкуверскага аддзела Федэрацыі рускіх канцаў і клуба пенсіянераў самяя сяброўскія і сардэчныя навагоднія віншаванні! Нам, беларусам, хто жыве на канадскай зямлі, ваша газета дае духоўны пажытак, дапамагае падтрымліваць сувязь з Радзімай. Праз «Голас Радзімы» мы хочам перадаць наша навагодняе прывітанне ўсяму беларускаму народу і пажадаць далейшых поспехаў у працы, у развіцці эканомікі, навукі і культуры. Няхай Беларуская рэспубліка цвіце і мацнее ў дружнай сям'і савецкіх народаў.

З Новым годам, сябры!

Ад імя аддзела ФРК г. Ванкувера І. КЛІМЧУК.
Канада.

Желаю редакцыі «Голасу Радзімы» і обществу «Радзіма» успехов во всех начинаниях!

Слава великому советскому народу — последовательному борцу за мир во всем мире!
Ю. РОСАДИНСКИЙ
Австралия.

Дорогие друзья!

Сердечно поздравляем редакцию газеты «Голас Радзімы», а также весь белорусский народ с Новым, 1980 годом! Желаем крепкого здоровья,

успехов в вашей благородной деятельности на благо укрепления мира на земле! С праздником, дорогие друзья!

Эти пожелания шлют вам соотечественники из голландских городов Хеерлена и Рейвера и наши семьи.

Т. КУПЕРУС-МАРЧЕНКО.
Голландия.

Дарагія сябры, ад чыстага сэрца хочам павіншаваць вас з Новым годам! Жадаем вам усім моцнага здароўя, вялікага шчасця, поспехаў у рабоце.

В. і Е. БОГАРТ.

ЗША.

Сардэчна віншую ўсіх супрацоўнікаў Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» з Новым годам! Жадаю вам далейшых поспехаў у справе ўмацавання міру, дружбы і ўзаемаразумення паміж народамі!

Ф. МАСЛЯК.

Канада.

Віншую Радзіму з Новым, 1980 годам!

Жадаю шчасця, здароўя, а таксама новых поспехаў майму народу.

С. ЗАЙЧАНКА з сям'ёй.

ЗША.

Дарагія землякі! Зычу вам у 1980 годзе ўсяго самага най-

лепшага. Хай будзе ён на ўсёй савецкай зямлі шчодрым на здабыткі, шчаслівым для кожнага чалавека.

Думкі аб Радзіме ніколі не пакідаюць мяне. У старасці, як ніколі раней, успамінаецца дзяцінства, жыццё ў вёсцы, хоць так многа прайшло часу.

Дзякуючы газеце «Голас Радзімы», я адчуваю сябе бліжэй да Бацькаўшчыны, ведаю, што адбываецца там. Прыемна бачыць, як расце і прыгажэ мая Беларусь. Радуюся ўрачыстасцям і святам, якія адбываюцца ў Мінску.

Добра ўяўляю сабе, як надыходзіць пара сенакоса, расце хлеб, сяляне ўбіраюць бульбу. Заўсёды хвалююць мяне ўспаміны аб лесе. Здаецца, адчуваю пах мокрага перапраэлага лісця, бачу, як растуць грыбы. Станоўціцца толькі балюча ад таго, што не магу сама пазбіраць іх. У газеце я ўсё гэта бачу на здымках, чытаю пра гэта, і нібы знікае паміж намі бяскрайні акіяны.

Жадаю для ўсіх людзей міру і спакою, каб апошнія дваццаць гадоў нашага стагоддзя не прынеслі ім новых бедстваў і пакут!

В. КЛАЧКО.

ЗША.

Зімовая дарога.

ЛЕНИН І БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАЎНАСЦЬ

[Заканчэнне.

Пачатак на 3-й стар.]

Яшчэ летам 1918 года Усерасійскі з'езд бежанцаў з Беларусі, прадстаўнікоў якога прымаў У. І. Ленін, выказаўся за стварэнне беларускай савецкай дзяржаўнасці ў форме аўтаноміі ў складзе РСФСР. Узмацніўся рух за самавызначэнне і стварэнне нацыянальнай дзяржаўнасці і ў самой Беларусі. Цвёрдую пазіцыю ў гэтым пытанні заняў Мінскі губернскі рэвалюцыйны камітэт, нарада прадстаўнікоў валасных органаў улады Мінскай губерні. Канферэнцыя беларускіх камуністычных секцый, якая адбылася 21—23 снежня ў Маскве, прыняла рашэнне аб неабходнасці ўтварэння беларускага савецкага ўрада.

Варта прызнаць, аднак, што побач з прыхільнікамі былі і праціўнікі самавызначэння Беларусі. Гэта атрымала шырокае адлюстраванне ў перыядычным друку таго часу. Не было адзінаства поглядаў адносна таго, як павінна развівацца дзяржаўнае будаўніцтва ў Беларусі пасля вызвалення краю ад нямецкай акупацыі, і сярод кіруючых работнікаў Заходняй вобласці.

Бадай, адным з самых галоўных довадаў тых, хто выступаў супраць утварэння Беларускай рэспублікі, было тое, што беларусы нібыта не з'яўляюцца самастойнай нацыяй з усімі ўласцівымі ёй прыкметамі. Для іх Беларусь была толькі геаграфічным раёнам, у лепшым выпадку тэрыторыяй з некаторымі этнічнымі асаблівасцямі. Адсюль рабіўся вывад, што стварэнне Беларускай дзяржаўнасці будзе азначаць штучнае культываванне неіснуючых нацыянальных асаблівасцей, заахвочваць нацыяналістычныя тэндэнцыі пэўнай часткі беларускай інтэлігенцыі. З гэтымі довадамі змыкалася аргументацыя тых, хто схільны быў увогуле ігнараваць нацыянальныя асаблівасці.

Усё гэта ў запале палемікі выдавалася за «шырыню поглядаў» у процівагу «вузкасці» падыходу прыхільнікаў права нацыі на самавызначэнне. Пазіцыя У. І. Леніна, ЦК РКП(б) у гэтым пытанні была яснай, дакладнай. Яшчэ ў 1916 годзе

ў артыкуле «Аб карыкатуры на марксізм і аб «імперыялістычным эканамізме» У. І. Ленін пісаў: «Для ўкраінцаў і беларусаў, напрыклад, толькі чалавек, які ў марах жыве на Марсе, мог бы адмаўляць, што тут няма яшчэ завяршэння нацыянальнага руху, што прабуджэнне мас да ўладання роднай мовай і яе літаратурай (а гэта неабходная ўмова і спадарожнік поўнага развіцця капіталізму, поўнага пранікнення абмену да апошняй сялянскай сям'і) — тут яшчэ адбываецца. «Бацькаўшчына» тут яшчэ не адсяяла ўсёй сваёй гістарычнай песні».

Распрацоўваючы праграму большавіцкай партыі па нацыянальнаму пытанню, У. І. Ленін глыбока вывучаў нацыянальны рух у Расіі, асабліва таго або іншага нацыянальнага раёна. Як відаць з прыведзенай цытаты, у У. І. Леніна не было ніякіх сумненняў адносна таго, ці з'яўляюцца беларусы нацыяй.

Рашэнне ЦК партыі аб неабходнасці стварэння Беларускай савецкай дзяржаўнасці ў канцы снежня 1918 года рашучым чынам павярнула развіццё падзей у Заходняй вобласці. Цэнтральны Камітэт партыі, У. І. Ленін указалі большавікам Беларусі напрамак палітычнай, арганізацыйнай работы, дыктуемай унутраным і знешнім становішчам, у галіне нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва. Абласная партыйная арганізацыя атрымала ясную і дакладную дырэктыву, якая выпраўляла курс, узяты абласным цэнтрам у адным з галоўнейшых аспектаў нацыянальнай палітыкі ў Беларусі.

VI паўночна-заходняя партканферэнцыя, што адбылася 30—31 снежня 1918 года ў Смаленску, аднадушна прыняла рашэнне аб неабходнасці абвясчэння Беларускай савецкай дзяржаўнасці і ўтварэнні Кампартыі Беларусі.

1 студзеня 1919 года Часовы рабоча-сялянскі ўрад, у які ўвайшлі Д. Жылуновіч (старшыня), А. Мяснікоў, А. Чарвякоў, І. Пузыроў і іншыя, абвясціў незалежную Беларускаю Савецкую Сацыялістычную Рэспубліку.

Акт нацыянальнага самавы-

значэння затым быў зацверджан I Усебеларускім з'ездам Саветаў, на якім старшыня УЦВК Я. Свядлоў абвясціў аб прызнанні РСФСР незалежнасці Беларускай Савецкай Рэспублікі.

Дзякуючы ўстанаўленню ўлады Саветаў упершыню ў сваёй гісторыі беларускі народ атрымаў нацыянальную дзяржаўнасць у форме суверэннай рэспублікі. Ленінская нацыянальная палітыка была актыўнейшым сродкам барацьбы з аб'яднанымі сіламі знешняй і ўнутранай контррэвалюцыі. Сваімі практычнымі справамі большавікі выкрывалі буржуазны паклёп на ўнутраную і знешнюю палітыку Савецкай дзяржавы. Сваёй нацыянальнай палітыкай, пераканаўчым праяўленнем якой было стварэнне ў 1917—1919 гадах пяці незалежных Савецкіх рэспублік (Украінскай, Беларускай, Літоўскай, Латвійскай, Эстонскай) у цесным брацкім саюзе з РСФСР, Камуністычная партыя паказвала, што ўстанаўленне і ўмацаванне Савецкай улады непарыўна звязана з нацыянальным вызваленнем, з зацвярджэннем юрыдычнага і фактычнага раўнапраўя нацый.

Абвясчэнне і станаўленне БССР, як і іншых савецкіх нацыянальных рэспублік, — гэта ў той жа час непадзельная частка гісторыі фарміравання савецкай саюзнай дзяржавы — СССР, апоры дружбы народаў, іх усё мацнеючага супрацоўніцтва. За 61 год савайго існавання ў цеснай сувязі з усім ходам грамадскіх пераўтварэнняў у Савецкай краіне ў брацкім саюзе народаў беларускай савецкай дзяржаўнасць прайшла шэраг этапаў свайго развіцця, якія знайшлі адлюстраванне ў Канстытуцыях рэспублікі 1919, 1927, 1937 і 1978 гадоў. Удасканальваючыся, яна дзейсна служыла сацыяльнаму прагрэсу, эканамічнаму і культурнаму росквіту Беларускай сацыялістычнай нацыі, умацаванню дружбы і згуртаванасці народаў СССР, іх усё больш цеснаму супрацоўніцтву.

Вадзім КРУТАЛЕВІЧ,
доктар юрыдычных навук.

ШЕРЕМЕТЬЕВО-2 ПРИНИМАЕТ ПАССАЖИРОВ

ГЛАВНАЯ ВОЗДУШНАЯ ГАВАНЬ ОЛИМПИАДЫ-80

Шесть миллионов пассажиров в год, при максимальной загрузке в час пик 2100 человек, будет обслуживать новый аэровокзальный комплекс Шереметьево-2. О значении комплекса в обслуживании Олимпийских игр рассказывает корреспонденту АПН начальник института «Аэропроект» Вадим ИВАНОВ.

Все меньше остается времени до того дня, когда в Москве будет зажжен огонь XXII Олимпийских игр. Столица активно готовится к приему гостей крупнейшего спортивного форума мира. Заканчивается сооружение новых спортивных комплексов, гостиниц, ресторанов. В списке «олимпийских» объектов и крупнейшая в СССР международная воздушная гавань Шереметьево. Сюда сходятся зарубежные маршруты Аэрофлота, связывающие Москву со столицами и крупными городами 84 государств.

Введенная в эксплуатацию вторая взлетно-посадочная полоса в Шереметьево рассчитана на прием самолетов практически любого типа. Она поможет справиться с наплывом воздушных судов в период Олимпиады, а вот аэровокзал, возведенный почти двадцать лет назад, уже стал тесен.

В связи с этим на территории к югу от аэродрома, где когда-то был построен первый аэровокзал и которая теперь называется сектором Шереметьево-2, практически заново создан современный аэровокзальный комплекс. Он построен при участии ряда зарубежных организаций.

— По существу, — рассказывает Вадим Иванов, — мы должны были на ограниченном участке разместить и спроектировать главное здание аэровокзала объемом 85 тысяч квадратных метров, новый перрон, водозаборные и очистные сооружения, комплекс централизованной заправки самолетов топливом, гостиницу для зарубежных пассажиров и многое другое.

В восьмизэтажном здании, построенном из металлических конструкций, с фасадом из алюминия и солнцезащитного стекла, размещены на разных уровнях зоны прилета и отправки транзитных пассажиров, объединенные эскалаторами, удобными переходами, скоростными лифтами. Аэровокзал оборудован всем лучшим из того, чем сегодня располагает индустрия обслуживания авиапассажиров. Информацию о движении самолетов обеспечивают электронные табло, регистрацию пассажиров и багажа — ЭВМ, в памяти которой держится недельное расписание самолетов.

В аэровокзале рационально размещены четыре ресторана, банкетный зал, бары, столовые, рассчитанные на одновременное обслуживание 1600 человек.

В конференц-зале 250 человек смогут посмотреть кино или послушать лекцию. При необходимости он легко может быть переоборудован для проведения пресс-конференций — кресла здесь снабжены установками для синхронного перевода.

Прогрессивные тенденции современного строительства, — продолжает рассказ Вадим Иванов, — отражены и в рациональном делении пассажирского перрона на привокзальную (19 стоянок) и удаленную (12 стоянок) зоны для размещения самолетов. 19 телескопических трапов обеспечат непрерывность движения потоков пассажиров через аэровокзал на всем пути до самолета.

Аэровокзал разделен на два уровня — для вылетающих пассажиров выделен второй этаж, для прилетевших — первый. Двухъярусную организацию движения имеет и привокзальная площадь. Это достигнуто при помощи специальной транспортной эстакады.

Новый аэровокзальный комплекс позволит активизировать международную деятельность Аэрофлота, интенсивнее развивать сеть зарубежных линий, увеличить перевозки пассажиров.

Юрий ГОЛЫШЕВ.
(АПН).

THE BYELORUSSIAN Soviet Socialist Republic is located on the western border of the USSR, along the middle reaches of the Dnieper, the Western Dvina and the upper reaches of the Neman River. The republic has an area of 207,600 square kilometers and a population of 9.5 million people.

The Byelorussian SSR, like the other sovereign Soviet republics, voluntarily united to form the Union of Soviet Socialist Republics. The manifesto which proclaimed the formation of the Byelo-

main issue — the issue of state power — in favor of the working people. For the first time in history the working people became full-fledged masters of the country, masters of the country. Exploitation of man by man and lack of national rights were done away with once and for all. The victory of the October Revolution gave the Byelorussians statehood for the first time.

Sixty one years is a short period historically, but in terms of the scale and depth of the

On the average, a farm has some 30 specialists and 70 machine operators. The collective-farm system has transformed both work and life in the countryside, has radically changed the peasant's psychology.

The development of industry, agriculture and all other branches of the republic's economy and culture is geared toward one single goal — a steady rise in the standard of living. Real income is increasing annually, and large-scale housing construction is under way. It should

CENTURIES OF CHANGE IN 61 YEARS

ussian SSR was made public by the Provisional Revolutionary Workers' and Peasants' Government of Byelorussia on January 1, 1919. Like every union republic, the Byelorussian SSR has its own constitution, parliament (430 deputies), legislative code, national emblem, flag and anthem. It was one of the first 50 states of the United Nations and today participates in the work of close to 60 international bodies.

During the years of Soviet power the republic's economy has altered beyond recognition, its culture has reached great heights, and people's lives have become infinitely richer and more fulfilling.

What was life like in prerevolutionary Byelorussia? Merciless exploitation, no political rights, backwardness, disease and a half-starved existence — that was reality for the working people.

But the Byelorussians never resigned themselves to that status. They won their right to a free and happy life in revolutionary battles fought together with the Russian proletariat under the leadership of the Bolshevik Party. That struggle was crowned by the historic victory in 1917.

The Revolution decided the

transformation that took place in our society, those years can be compared to centuries. For example, a semidomestic industry that marketed only timber, hemp and tar; a small, peasant agriculture where the wooden plough, wooden harrow and sickle were the only tools; and almost total illiteracy — that was what the young republic inherited from czarism.

Look at present-day Byelorussia. Assisted by the other Soviet peoples, it has become a republic with a highly developed industry. In less than two days our industry now produces as much as prerevolutionary Byelorussia produced in a year. Today the republic manufactures tractors and automobiles, computers and automatic production lines, bearings and high-precision instruments, mineral fertilizers, plastics and tires, chemical fibers and oil products, radio receivers and television sets, pianos and household refrigerators.

Also, great changes have taken place in the Byelorussian countryside. Today, instead of the innumerable subsistence farms, there are 2,844 collective and state farms. They are highly mechanized enterprises of approximately 3,000 hectares² each.

be noted that rent has not gone up here since the twenties: Together with charges for utilities, rent still costs only three to four per cent of the average family's income and does not come anywhere near covering the state's expenditures for housing. The state also provides all medical and hospital expenses. At present there are 32 physicians per 10,000 people.

Intellectual life has also changed beyond recognition. In 1913, 8 out of every 10 Byelorussians were illiterate; now there is universal secondary education. Previously, less than four books per 100 persons were published a year; now four books per person are published.

Byelorussia's economy employs over 900,000 specialists with a higher or specialized secondary education. This is almost five times more than there was in all of czarist Russia. Close to 75 per cent of those who work have a higher or secondary (complete or incomplete) education.

The republic has its own academy of sciences and many research institutes. A large number of Byelorussian writers, composers and artists have emerged during the years of Soviet power and Byelorussia's film industry, theater, radio and television now rank among the best.

THE LIPKINS

The session of the Mogilev Soviet of People's Deputies discussed the results of economic activity during last year. The name of Lipkin was mentioned three times among the best managers. But it was not one and the same person. It was the father and his two sons: Fedor Lipkin, Chairman of the Hero of Labour collective farm, Victor Lipkin, Chairman of the Second Five-Year Plan collective farm, and Valeri Lipkin, Director of the Kadino state farm.

The Lipkins' career began at different times and under different circumstances. But it is quite natural that they have reached one and the same summit.

The former commander of a partisan detachment Fedor Lipkin became chairman of the Hero of Labour collective farm during the first post-war years. He inherited one tractor, sixty exhausted cows and ruins of the village whose inhabitants had been burnt by the fascists, and about two dozens of workers — women and children. Strictly speaking, he did not count for more. During the three years of the occupation (1941—1944) Hitlerites turned the Republic into ruins.

While visiting the collective farm today, one can see a high chimney in the fields. It hampers to work but nobody would destroy it. On this spot the Flax Mill was situated. It was the first thing built by the collective farmers after the war. Old people remember that they have been discussing for a long time the way to dispose the money earned from the realization of its produce: whether to divide it among people or to buy a lorry. It was decided to buy a lorry because they could somehow manage without nourishing meal and good clothes. But women's lean shoulders could not manage carrying heavy loads. This unusual monument is a single reminder of the past and it is cherished by the people.

Well-appointed houses replaced dug-outs. More than 40 flats with all necessary conveniences were built for young people who prefer urban conditions of life. In its first year the collective farm sold 300 kilograms of meat to the state — there were two oxen to carry water and another one which broke its leg. Last year the collective farm sold almost 300 tons of meat and more than 1.5 thousand tons of milk. Today an average annual income of a collective farmer's family equals the income of the whole collective farm in 1955.

Father's "monument" as Victor and Valeri Lipkin called the chimney does not evoke much emotions of his sons. They represent the generation which was born after the war and did not suffer serious hardship. At the time when their father and an accountant recounted the first moderate collective farm's income, his sons could not even count. Now they deal with thousands of money.

Net income of the state farm headed by Valeri amounted to 425 thousand roubles last year. It was a little bit more than his father's collective farm's net income. The income of the collective farm headed by Victor is lower — 67 thousand roubles. It is normal because the land area of his farm is about three times less.

It is well known that the working day of farmers has not yet been regulated everywhere. And the head of the farm is busy from dawn till night so much the more. But the Lipkins do not rely upon the knowledge they had received earlier. They find time for studies. Fedor Pavlovich does not miss any new book in agricultural science. He has rich practical experience and he feels the need of theoretical knowledge.

The search for new progressive methods of management is the second factor which inducted collective farmers and workers of the state farm to vote for the Lipkins at the elections and to appoint them heads of the farms.

The third factor will include justice in their relations with people, honest and matter-of-principle attitude to farmers, broad involvement of ordinary workers to the management of the farms.

The father Lipkin has been the head of the collective farm for more than two dozens of years. Are there any conflicts at the collective farm? Yes, there are some. People are different. There are some who feel offended. But nobody voted against his candidature at the election meetings. That was because people know: his criticism is just. But if one has any problem there is nobody to understand it better than him.

Up to now we have been discussing common features for the father and his sons which made them best heads of the farms in the district. I intended to tell about them as about one person and to reveal a secret only in the end. I think I could have managed this because the sons inherited and developed all best qualities of their father. Of course, only some of the characteristic features of this family have been shown here. But it would not be correct not to tell about what differs them.

The father occupied the chairman's post having been made wise by life. At that time people would not entrust the farm to a man who had not worked at the farm for a long time. Valeri became chief agronomist at the age of 19, and at the age of 24 he became Director of the state farm which was considered to be in a desperate state. Almost every year the farm was headed by a new chairman. The talent of an organizer, inherited from his father, deep theoretical knowledge, his father's assistance, the support by the Party and State bodies which treated comprehensibly their errors helped both Valeri and Victor reduce the time to rise in their professions. Therefore, the younger Lipkins experiment more confidently, they are less afraid to risk it. They know better the needs of the youth. They are more categorical in their work. All these comprise characteristic features of the time the children had grown up. What is also typical for socialist society is that differences in character do not only cause conflicts between the father and children but contribute to their mutual enrichment.

The farms headed by the Lipkins compete with one another. Every year they exchange commissions which check up on plan fulfillment, share advance working experience, find out shortcomings. A challenge streamer is given to a winner.

Igor OSSINSKI

Byelorussian Poetry

NIL GILEVICH was born in 1931, in the village of Slaboda, in the Minsk region. He graduated from the Minsk Teachers' Training College, and later from the philological faculty of the Byelorussian State University.

His work began to be published in 1946. He wrote several books of lyrics, collections of satire and humour, and books for children. He lectures as a literary scholar and folklorist. He is the author of a series of works on folk art.

For his translations of Bulgarian literature into the Byelorussian tongue he was awarded the Order of Kiril and Methodius by the Government of the Bulgarian People's Republic.

NIL GILEVICH

***

The birches freeze in the forest.
There's silence on frozen ways.
And like the silver hoar-frost —
I feel the tingling days.

They sprinkle down a little,
From my branchy years they sail,
And on the white path they settle,
And on the snowed-up dale.

Ah, sunny breasts of snowdrifts!
What blizzard formed you so,
And chapped our lips with its blowing,
And capped our brows with snow?

Yet still, yet still I'm dreaming —
I'm there, far off, I'm there....
On the dusty road 'at evening,
With its noisy, merry air.

And mama from our home there
The youngsters calls to sleep.
Belated, so well-known there,
The cart-wheels rattle and creak.

In long felt cloak the driver
Goes trudging off to his rest....
By the window-sills, in the silence,
Soft whispers, and smothered jest.

The corncrake down by the river
Laughs its hoarse "Ha-ha, ha-ha!"
Like a swallow, to her lover,
The maiden flits from the yard.

In her neat black skirt she scurries,
In her blouse of calico clear.
Not to be late she hurries
To her first "I love you, dear!"

O cherished and precious, worries!
In vain I grieve, in vain!
I can't return to those roadways
From these cold drifts again.

The maiden who then came breathless
I'm afraid to meet, to behold:
But while I live she is deathless,
She will never never grow old!

And while in memory lonely
I keep that wondrous eve,
I still believe her only,
I still myself deceive,

That once again at evening
The maples I shall see,
And that our first sweet meeting
Will last forever with me.

1965

БУЙНЫЯ ТВОРЫ НАЦЫЯНАЛЬнай МУЗЫКІ ў ПЕРШЫню ПРАГУЧАЛІ ў ВЫКАНАННІ СІМФАНІчнаГА АРКЕСТРА БЕЛАРУСКАГА РАДЫЁ

ПАЧАТАК

Прапануем увазе чытачоў нататкі заслужанага дзеяча культуры рэспублікі Дзмітрыя ЖУРАЎЛЁВА аб першых музычных перадачах Беларускага радыё.

Думаецца, што нікога з цяперашніх радыёслухачоў немагчыма здзівіць нават самай сучаснай мадэллю радыёпрыёмніка, радыёлы, магнітолы ці транзістара. Радыё настолькі трывала ўвайшло ў быт людзей, што спадарожнічае ім і ў далёкай паездцы, і ў час кароткай прагулкі па гораду, і ў гадзіны дамашняга адпачынку.

Напэўна, аб усіх гэтых прапісных ісцінах наогул не трэба было б гаварыць: яны і так зразумелыя кожнаму. Але ўсіх, хто быў сведкам першых, яшчэ нясмелых крокаў нашага радыёвяшчання, яны міжвольна прымушаюць вяртацца думкамі да мінулых дзён. Ну як, скажам, глядзячы сёння на вітрыну радыёмагазіна з шыкоўнымі радыёламі, не ўспомніць немудрагелісты дэтэктарны прыёмнік, зроблены ўласнымі рукамі, ці першы (досыць хрыпаваты) гарадскі рэпрадуктар, каля якога збіраліся літаральна натоўпы жыхароў? Як не прыгадаць першыя радыёперадачы з Мінска і імёны зусім яшчэ маладых беларускіх выканаўцаў, якія прымалі ўдзел у гэтых перадачах, гукі роднай мовы, упершыню пачутыя з эфіру? Думаецца, што ўсім у той далёкі час радыё здавалася найвялікшым цудам тэхнікі, поўным нязведаных таямніц. Што датычыцца нас, невялікай групы студэнтаў музычнага тэхнікума, запрашаных на работу ў Радыёкамітэт у самым пачатку трыццаціх гадоў, то магчыма працаваць у паўпрафесійным аркестры народных інструментаў здавалася сапраўдным шчасцем. Шмат цікавага і захалюючага ўбачылі мы, пераступішы парог невялікага двухпавярховага дома на былой Універсітэцкай вуліцы (цяпер вуліца Кірава).

Радыё ў той час яшчэ не мела вялікіх музычных калектываў, сталай праграмы канцэртаў і карысталася паслугамі групы салістаў з ліку педагогаў і старэйшых студэнтаў музычнага тэхнікума. Быў на радыё і невялікі сімфанічны аркестр на чале з дырыжорам-скрыпачом, які смыхком ці галавой паказваў пачатак музычнага твора, а потым разам са сваімі калегамі выконваў партыю скрыпкі да апошняга акорда, які ён таксама «здымаў» узмахам смыхка.

З першых выпускнікоў музычнага тэхнікума часцей за ўсіх можна было бачыць у студыі спевакоў Л. Александровічу, С. Друкер, А. Баначыча, І. Балодзіна, М. Дзянісава, Д. Кроз, Е. Саліну, К. Пуроўскага, М. Пігулеўскага, Я. Чавычалава, М. Русіна, адзіных у той час цымбалістаў-прафесіяналаў І. Жыновіча, С. Навіцкага, Х. Шмелькіна. Удзельнічалі ў радыёканцэртах смыхковы квартэт, ансамбль цымбалістаў, аркестр народных інструментаў, некалькі хораў.

У распараджэнні выканаўцаў была толькі адна невялікая студыя, завешаная сукном, у якой усё гучала надвычай прыглушана. Аб такой пасадзе, як гукарэжысёр, у той час нават і не ведалі. Мікрафон уключаў не дыктар са студыі, а дзяжурны радыётэхнік з апаратаў, і яго ўключэнню папярэднічалі звычайна светлавыя сігналы: «Увага!», «Падрыхтавацца!», «Мікрафон уключаны!». Калі выканаўцы ігралі вельмі ціха, на сцэне загаралася транспарант «галасней», калі гучна — з'яўляўся надпіс «цішэй». Не асабліва дасканалы была і праца так званых «цэху механічнага запісу», які выкарыстоўваў апарат для перадачы ў эфір музыкі са звычайных грамафонных пласцінак.

Аднак, нягледзячы на прымітыўнасць тэхнічнага ўзбраення, радыё і ў гэтых умовах знаходзіла магчыма для цікавых і нечаканых эксперыментаў. Так, успамінаецца выпадак, калі ў дні падрыхтоўкі да святкавання Вялікай Каст-

рычнікай рэвалюцыі было вырашана выканаць «Інтернацыянал» зводнымі хорамі адрозна чатырох гарадоў — Мінска, Масквы, Ленінграда і Кіева. Пры гэтым кожны з іх выконваў толькі адну харавую партыю, а ў эфіры ўсё гэта павінна было зліцца ў адзінае магутнае цэлае. Не памятаю цяпер, які з «галасоў» пастаўляў кожны горад, але здаецца, што Мінску была даручана партыя басоў. У той час мы мала ведалі аб двухбаковай, а тым больш — чатырохбаковай радыёсувязі і крыху скептычна аднесліся да эксперыменту. І якім жа прыемным было наша «расчараванне», калі пасля аркестравага ўступу ўсе чатыры групы хору з розных гарадоў дакладна, разам пачалі гімн сусветнага пралетарыяту. Гэта было сапраўды магутнае гучанне, якое прынесла ўсім нам хвіліны радаснага хвалявання, уздыму, гордасці.

Паступова тэхніка перадачы гучы ў эфір удасканальвалася, радыё набывала ўсё большую папулярнасць, а разам з гэтым павышаліся патрабаванні да музычнага вяшчання. Беларускае радыё пачало адмаўляцца ад выпадковых канцэртаў і перайшло да іх рэгулярнага планавання. Музычныя перадачы ў агульным гучанні радыё занялі вядучае месца, а гэта, у сваю чаргу, не магло не выклікаць да жыцця новыя формы работы.

У пачатку трыццаціх гадоў у Мінску не было ні опернага тэатра, ні філармоніі, ні больш-менш значных музычных калектываў, і здарылася так, што цэнтрам музычнага жыцця рэспублікі стала Беларускае радыё. На працягу надзвычай кароткага часу вакол радыё згрупаваліся вялікі сімфанічны аркестр, у склад якога ўваходзіла каля ста артыстаў, так званы «студыйны» аркестр (30—35 чалавек), духавы і аркестр рускіх народных інструментаў, ансамбль цымбалістаў, вялікі хор, разнастайныя камерныя ансамблі, група салістаў.

З раніцы да позняй ночы невялікае артыстычнае фае было перапоўнена музыкантамі, спевакамі, акцёрамі і гуло, як вулей перад раеннем пчол. Цяпер можна толькі дзіву давацца, з якой сапраўды маланкавай хуткасцю сімфанічны аркестр літаральна за 4—5 мінут пакаіў студыю, каб яе мог заняць вялікі хор, той, у сваю чаргу ўступаў месца музыкантам духавага ці народнага аркестра. Гэтаму дапамагала арганізаванасць і дысцыпліна артыстаў, кожны з якіх лічыў працу на радыё адказнай і пачэснай. Мне здаецца, што не было ў той час людзей, якія б выконвалі свае абавязкі раўнадушна, без жывога творчага агеньчыку. Ды, зрэшты, і праца была надвычай цікавай. Наш сімфанічны аркестр, напрыклад, выконваў самыя разнастайныя і складаныя праграмы. Сёння гэта быў мантаж якой-небудзь класічнай оперы, заўтра — сімфонія, праз дзень — оперэта, канцэрт з папулярных твораў сімфанічнай музыкі ці аркестравых мініяцюр, акампанемент інструменталістам і спевакам.

Паралельна са студыйнымі перадачамі наш аркестр выступаў у рабочых клубах, на прамысловых прадпрыемствах, а летам наладжваў сімфанічныя канцэрты ў парку «Прафінтэрн» (цяпер парк імя Горкага). У той час маладая Беларуская рэспубліка яшчэ залечвала раны пасля імперыялістычнай вайны, нямецкай і беларускай акупацыі і прагна цягнулася да лепшых здабыткаў культуры. Таму і канцэртныя залы ў дні выступленняў аркестра былі перапоўненыя і ў іх заўсёды панавалі святочныя прыўзняты настроі.

[Заканчэнне ў наступным нумары].

Тысячы хлопчыкаў і дзяўчынак пабываюць у дні школьных канікул на навагоднім прадстаўленні ў мінскім Палацы спорту. Тут яны сустраюцца з персанажамі любімых казак і, вядома, з Дзедам Марозам. Разам з імі юныя глядачы зрабляюць падарожжа па ўсіх кантынентах, убачаць, як сустракаюць Новы год у розных краінах свету. У святочным спектаклі прымаюць удзел не толькі прафесійныя артысты. Больш за 120 школьнікаў, якія займаюцца ў розных дзіцячых гуртках і ансамблях, выконваюць у гэтым прадстаўленні танцы і песні, чытаюць вершы.

НА ЗДЫМКАХ: вось якая прыгожая ёлка ў мінскім Палацы спорту; самыя шчырыя і непасрэдныя глядачы — дзеці; сярод казачных герояў — алімпійскі Мішка.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

КНІГІ РАСКАЖУЦЬ ПРА БЕЛАРУСЬ

Сёлетні год багаты на падзеі вялікай гістарычнай важнасці. Мы будзем святкаваць 110-ю гадавіну з дня нараджэння У. І. Леніна, 35-годдзе Вялікай Перамогі, 60-годдзе Ленінскага камсамола Беларусі. Таму значная частка выпускаемай літаратуры будзе прысвечана гэтым датам.

Выдавецтва «Беларусь» выпускаць асобнымі брашурамі творы У. І. Леніна «Пісьмо да амерыканскіх рабочых», «Апошнія пісьмы і артыкулы», «Задачы саюзу моладзі» і іншыя. Выйдуць з друку на рускай мове некалькі цікавых зборнікаў. Гэта — «Правадыр, настаўнік і сябра» з успамінамі і артыкуламі рэвалюцыянераў — ураджэнцаў Беларусі, якія добра ведалі Уладзіміра Ільіча, выконвалі яго адказныя даручэнні. У зборніку «Рэвалюцыяныя прызначэнні» змешчаны нарысы аб прафесійных рэвалюцыянерах-бальшавіках — ураджэнцах Беларусі, папярэдніках У. І. Леніна, актыўных удзельніках барацьбы за перамогу Вялікай Кастрычніка і ўстанаўленне Савецкай улады.

Зборнік «Пісьмы працоўных Беларусі У. І. Леніну» змешчыць калектывныя пісьмы за 1917—1924 гады, у якіх выказвалася сардэчная ўдзячнасць правадыру і настаўніку сусветнага пралетарыяту.

Успамінам пра гады Вялікай Айчыннай вайны прысвечаны кнігі былога пачальніка аператыўнага ўпраўлення Беларускага штаба партызанскага руху А. Бруханова «У штабе партызанскага руху», былога начальніка штаба дыверсійна-падрыхтоўчага атрада С. Варлава «Грымелі выбухі на дарогах», камандзіра партызанскага атрада І. Дзёміна «Мы змагаліся пад Мінскам», былога сакратара Бабруйскага падпольнага райкома партыі Д. Лемяшонка «Завянчанае жыццём», С. Руціча «Навекі юныя», Я. Сялені «У суровым небе франтавым» і іншыя.

Пра сённяшні дзень рэспублікі, яе дасягненні ў развіцці эканомікі, навукі і культуры за гады Савецкай улады раскажучь кнігі, брашуры, альбомы.

Галоўная рэдакцыя Беларускай Савецкай Энцыклапедыі закончыць выпуск на беларускай і рускай мовах

чатырохтомнай (кароткай) беларускай энцыклапедыі.

Пра адзін са старажытнейшых гарадоў Гродзеншчыны, пра яго развіццё, працоўныя і рэвалюцыйныя традыцыі, сацыяльна-эканамічныя і культурныя поспехі, перспектывы развіцця пойдзе расказ у кнізе М. Рылко і І. Шырковай «Слонім».

Для шырокага кола чытачоў, турыстаў і гасцей рэспублікі выдавецтва «Поляны» рыхтуе насенны календар «Природа Беларусі», даведнікі і буклеты «Музеі і мемарыяльныя комплексы», «Архітэктурныя помнікі Беларусі», «ВДНГ БССР», «Мінск», «Музей беларускага народнага мастацтва».

Альбом каляровых фатаграфій «Пам'яць зямлі беларускай» пазнаёміць чытачоў з архітэктурнымі, гістарычнымі і культурнымі помнікамі, якія звязаны з лёсам беларускага народа.

Пра асобныя старонкі жыцця рэспублікі, яе дасягненні ў развіцці народнай гаспадаркі і культуры можна даведацца з альбомаў «Беларусь», «Віцебск», «Навіна зямлі гродзенскай», «Мінск», «Савецкая Беларусь».

Шмат цікавых навінак рыхтуе выдавецтва «Мастацкая літаратура». Тэме Вялікай Айчыннай вайны прысвечаны аповесці А. Адамовіча «Карнікі», Л. Арабей «Сузор'е Вялікай Мядзведзіцы», І. Скарыніна «Права весті ў бой».

Пра вялікае кола праблем эканамічнага і духоўнага жыцця нашага грамадства ідзе размова ў штогодніку «Сучаснік».

У літаратуразнаўчым зборніку «Талстой і Беларусь» змешчаны артыкулы і выказванні Я. Коласа, Ц. Гартнага, К. Чорнага, М. Лынькова, І. Мележа, Я. Брыля і іншых пісьменнікаў і дзеячаў мастацтва пра Л. Талстога, яго ўплыў на развіццё нацыянальнай беларускай літаратуры і мастацтва.

Выйдуць з друку выбраныя творы А. Марціновіча, І. Пташнікава, А. Пысіна, М. Ракітнага.

Савецкай Беларусі будзе чым сустраць шматлікіх гасцей і турыстаў у год Алімпіяды-80.

У. КУЗЬМІЧ.

ГАСТРОЛІ ў ВЕНГРЫІ

Упершыню на зарубешных гастролі — у Венгерскую Народную Рэспубліку — выязджаў Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горкага. Выступленні мінчан праходзілі галоўным чынам на сцэне нацыянальнага тэатра ў Будапешце. Яны пачаліся п'есай «Трагедыя чалавека» Імрэ Мадача. Спектакль прызнаны лепшым сярод 130 работ, прадстаўленых летась тэатрамі Масквы, Ленінграда і іншых культурных цэнтраў краіны на фестывалі драматычнага ма-

стацтва Венгерскай Народнай Рэспублікі ў Савецкім Саюзе. За 120 гадоў пасля свайго нараджэння п'еса ўпершыню гучала па-руску. У ВНР паказаны і другі спектакль мінчан — шэкспіраўскі «Макбет».

Венгерскія глядачы сустрэліся з народнымі артыстамі СССР А. Клімавай і Р. Янкоўскім, народнымі артыстамі рэспублікі К. Шышкіным, Г. Абуховіч, Ю. Сідаравым, іншымі майстрамі сцэны, з творчай моладдзю тэатра.

ВЫ ХАЦЕЛІ СУСТРЭЦА

Уладзімір Караткевіч выступае ў розных жанрах. Яго першы надрукаваны верш «Машэка» з'явіўся ў 1955 годзе на старонках часопіса «Полымя». Затым былі апублікаваны «Спадарожнік зямлі», «Партызанская балада», «Паўлюк Багрым», «Балада пра паўстанца Ваўкалаку», «Заяц варыць піва», іншыя вершы.

Гэтыя выступленні адразу засведчылі, што ў літаратуру прыйшоў адметны, са сваім почыркам паэт, які мае што сказаць. У яго паэзіі пераважае гістарычная тэматыка, баладна-рамантычныя сюжэты, ёй уласціва рамантычна-асацыятыўная вобразнасць.

Караткевіч выдаў тры зборнікі паэзіі: «Матчына душа», «Вячэрняя ветразі» і «Мая Іліяда». Адначасова пачаў працаваць над прозай: напісаў аповесць «Дзікае палыванне караля Стаха», раманы «Нельга забыць», «Каласы пад сярпом тваім», «Хрыстос прызямліўся ў Гародні», зборнікі аповесцей і апавяданняў «Блакит і золата дня», «Чазенія», «Вока тайфуна», «Казкі», нарыс «Белавежская пушча». Ён жа — аўтар п'ес «Млын на Сініх Вірах», «Званы Віцебска», «Кастусь Каліноўскі», сцэнарыяў кароткаметражных фільмаў «Сведкі вечнасці», «Памяць каменя», «Будзь шчаслівай, рака», паўнаметражнага — «Дзікае палыванне караля Стаха» і інш.

Летась у серыі «Бібліятэка беларускай прозы» выйшла кніга Уладзіміра Караткевіча «З якоў мінулых». Край і людзі — вось фон, на якім адбываюцца падзеі. Письменнік узаўважвае старонкі гісторыі беларускага народа, паказвае дзеянні нашых продкаў, іх мужнасць у барацьбе супраць прыгнятальнікаў і веру ў святую свабоду, іх высакароднасць і духоўную прыгажосць.

Агульную цікавасць выклікала нядаўняя работа письменніка — эсэ «Зямля пад белымі крыламі».

— Дарэчы, як з'явілася гэтая кніга?

— Адною з прычын з'яўлення кніжкі было жаданне сказаць пра нацыю, грамадства, якое не нівеліруецца і не павінна нівеліравацца. Чалавек павінен быць як усё: сумленны, працавіты, надзелены тымі якасцямі, што аб'ядноўваюць усіх сапраўдных людзей. Але, як індывідуум, ён павінен адрознівацца ад другога, быць арыгінальным. Таму што сапраўднае грамадства — гэта не мільён аднолькава напісаных нулёў, а мільён розных Асоб. Непаўторных і каштоўных.

І кожны народ таксама непаўторны. Няма вялікіх і малых людзей, вялікіх і малых народаў, бо кожны спаўняе сваю місію. Мне хацелася прыраўняць у правах чалавечыя вялікіх і малых, таго, хто піша вялікія раманы, і тую, што тчэ непаўторныя поцілкі. Зберагчы сваю непадобнасць — вось задача кожнага народа і вось пра што эсэ «Зямля пад белымі крыламі». У адметнасці і прыгажосці чалавечай душы. Чалавек імкнецца да гэтай адметнасці. Дабрата, сумленнасць — агульныя, усечалавечыя катэго-

— Уладзімір Сямёнавіч, вы любіце падарожнічаць па Беларусі, па ўсёй нашай вялікай краіне. Дзе вы былі нядаўна і куды збіраецеся неўзабаве?

— Быў у горным і стэпавым Крыме, ва Узбекістане, Таджыкістане — вельмі цікава, у Гагры, Піцундзе, Вільнюсе, Дзукіі. Збіраюся на Дняпро, на Рагачоўшчыну, адкуль вядуцца мае продкі. А наогул, вазьміце ў Беларусі любы куток, не памыліцеся, калі скажаце, што я там быў. Падарожжа па родным краі ніколі не надакучаць, бо старое ўбачыш новым.

**«ПАСЛУЖУ
ДА
КАНЦА»**

ры, але існуе адна дабрата і 4 мільярды яе разнавіднасцей, форм. Чалавецтва — гэта бібліятэка, а не мільённы тыраж адной і той самай кнігі, няхай сабе і цудоўнай.

— Калі Вы пісалі «Зямлю пад белымі крыламі», ці існавалі падобныя творы ў іншых рэспубліках?

— Украінскія выдаўцы прапанавалі напісаць мне кніжку пра Беларусь. Такую сабе «малую» мастацкую энцыклапедыю аб ёй. Мы не мелі падобных кніг пра Беларусь. Але была зроблена такая справа ў Літве, Арменіі, Казахстане — выдадзены мастацкія эсэ-даведнікі пра гэтыя рэспублікі. Як пайшла справа ў іншых рэспубліках далей, я проста не ведаю. У «Зямлі пад белымі крыламі» спалучыліся літаратура і фальклор, этнаграфія і архітэктура, гісторыя нашага народа і яго сучаснае жыццё.

Цягне да Чорнага мора, да рыбакоў. Уздзельнічаў у экспедыцыі па старых помніках. Шукалі месца для музея. Намаганнямі многіх людзей адкрылі музей старажытнага мастацтва, археалогіі і этнаграфіі пры Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР. З'ездзіў у Чэхаславакію, дзе я неаднойчы бываў і дзе ў мяне ёсць добрыя сябры. Дарэчы, зараз пераклаў са славацкай мовы кніжку прозы для дзяцей.

У кабінцеце письменніка на паліцах ляжаць, здаецца, сувеніры. Але не, гэта не звычайныя сувеніры, усё рэчы — дарожныя знаходкі. Іх яднае характава, зробленае чалавечымі рукамі, — ці то будзе разьба па дрэву, ці даўні самацкіны пояс, якому больш за два стагоддзі, ці сцяпанская гліняная цацка. І міжвольна здзіўляешся, як Уладзіміру Сямёнавічу ўдаецца так многа падарожнічаць і адначасова шмат пісаць, дарыць чытачу высокамастацкія творы. Вось і зараз на старонках часопіса «Малодосць» друкуецца новы раман Караткевіча «Чорны замак Альшанскі».

— Па форме гэта дэтэктыў. Але дэтэктыў псіхалагічны.

У ім письменнік вельмі ўдала спалучае мінулае і сучаснасць, культуру народа і яго гісторыю, псіхалагічны аналіз і зымальнасць. Часопіс, як і кожную кнігу Уладзіміра Караткевіча, адразу раскупілі чытачы.

Без перабольшвання можна сказаць, што Уладзімір Караткевіч — адзін з найбольш чытаемых аўтараў не толькі ў Беларусі, а і ў Савецкім Саюзе. Адноўчы маскоўскае выдавецтва «Молодая гвардыя» падводзіла вынікі года на падставе апытання саміх чытачоў. Найбольшую колькасць пісем выклікалі творы беларускага письменніка Караткевіча.

У Польшчы выйшаў зборнік апавяданняў У. Караткевіча «Блакит і золата дня» (1976), у Чэхаславакіі ў 1972 годзе — аповесць «Каралеўская помста» («Дзікае палыванне караля Стаха»), раманы «Леаніды не вернуцца» (1976), «Хрыстос прызямліўся ў Гародні» (1979). Яго творы перакладаліся на англійскую, балгарскую і іншыя мовы свету.

У заключэнне гутаркі я спытала, над чым зараз працуе письменнік.

— Увогуле, загадзя гаварыць пра гэта не прынята, каб часам не сурочыць. Але задум шмат. Трэба напісаць «кнігу вандраванняў» аб розных дзівосах, якія мне давалася бачыць у жыцці, скончыць яшчэ пару псіхалагічных дэтэктываў. І, вядома, час ужо канчаць «Каласы пад сярпом тваім». Падрабязна гаварыць пра гэта рана.

У аўтабіяграфіі, змешчанай у кнізе «Пра час і пра сябе», Уладзімір Караткевіч пісаў: «Калі б мне ўдалося пасля «Каласоў» напісаць некалькі раманаў і аповесцей і давесці дзею да нашых дзён, я лічыў бы, што справа жыцця зроблена. Але да гэтага так далёка! Трэба працаваць. Не для сябе, а для маёй роднай краіны, для Беларусі, якой, калі дазволіць лёс, я паслужу, колькі будзе дадзена дзён, — многа або мала, але да канца».

Письменнік знаходзіцца ў росквіце творчых сіл. І чытачы з нецярплівацю чакаюць яго новых публікацый, каб мець асалоду ад вострага сюжэта, моўных багаццяў, арыгінальнасці мыслення, а га-лоўнае — ад шчырай улюбёнасці ў свой край. Усё гэта якасці, якія робяць адметнай і запамінальнай творчасць Уладзіміра Караткевіча.

Ганна ЯКАЎЛЕВА.

«А ЛЯВОНІХУ ЛЯВОН ПАЛЮБІЎ...»

Калі на сцэне гэты калектыў, абыха-вых у зале няма. І сапраўды, цяжка ўсе-дзец на месцы, пачуўшы такое знаёмае: «А Лявоніху Лявон палюбіў». Імкліваю «Лявоніху» змяняюць жартоўныя прыпеўкі «Капуста мая, качарожкі», а затым сатырычная «Многа год таму назад». Пад гукі песень, якія выконвае хор, разгортваецца харэаграфічная кампазіцыя «За ваколіцай». І, напэўна, у многіх з тых, хто прысутнічае на канцэрце народнага ансамбля песні і танца з Маладзечна, «самі ногі ў скокі ідуць», а вусны міжвольна паўтараюць словы беларускіх песень.

Нядаўна мне давалася пазнаёміцца з гэтым самадзейным калектывам. І я давед-лася пра яго незвычайную гісторыю.

Кіраўнік ансамбля, заслужаны работнік культуры Беларусі Іосіф Сушко расказаў, што першыя іх выступленні адбыліся ў гады Вялікай Айчыннай вайны. На Нарачаншчыне ў той цяжкі час быў створаны партызанскі ансамбль. Мне ўявілася, як у насцярожанай цішыні зімовага лесу працяжна льецца песня аб Радзіме, якая не скарылася ворагу. Потым настрой мяняецца: гучыць «Бульба», і вось ужо дзяўчаты і хлопцы скачуць вясёлую польку. Вядома, не было тады ў танцоўраў маляўнічых касцюмаў, ніяка грывы. Але не выклікае сумненняў, што ў сэрцах іх жыла любоў да роднай Беларусі, яе мужнага народа. Таму беларускія песні і танцы, што выконвалі юнакі і дзяўчаты, краналі сэрцы партызан, клікалі на бой з лютым ворагам.

Міналі гады. Не адно пакаленне самадзейных артыстаў змянілася ў ансамблі. Але традыцыя захавалася: сёння таксама значная частка рэпертуару складаецца з беларускіх народных песень і танцаў. Колькі ж арыгінальных сюжэтаў у гэтых нумарах! Гарэзліва жартоўныя «Бычок» і «Юрачка», лірычныя карагодныя «Купалінка» і «Ой,

рана на Івана» — кожная з гэтых вакаль-на-харэаграфічных карцінак пастаўлена цікава і своеасабліва.

Нібыта зачараваная, назірала я за выступленнем маладзечанскага ансамбля. Усё так прыгожа, святочна! Падумалася: вось сапраўдная апантанасць, адданасць народнаму мастацтву. І я не памылілася. У час рэпетыцыі, на якой мне давалася прысутнічаць, я задала некаторым удзельнікам гэтага калектыву адно і тое ж пытанне: што прымушае аддаваць большую частку вольнага часу заняткам у ансамблі? Будаўнік і мантажніца, навучэнец прафесійнага вучылішча і машыністка адказалі аднолькава: любоў да родных песень і танцаў. І гэтыя любоў, захопленасць перадаюцца глядачам, нават калі тыя не разумеюць беларускай мовы. Так было ў ГДР, а таксама ў Балгарыі, адкуль маладзечанскі калектыў прыехаў лаўрэатам міжнароднага фестывалю фальклорных ансамбляў. Так адбываецца ў час штогодніх гастролі па саюзных рэспубліках.

...На рэпетыцыях па крупінках складаюцца вобразы будучых нумароў. Гэтак жа карпатліва рыхтавалася раней вакальна-харэаграфічная карцінка «Кацілася чорна галка». А самая запаветная мара кіраўніка самадзейнага ансамбля — паставіць кампазіцыю «Зімовыя вяхоркі», якая будзе складацца з абрадавых калядных песень. Вядома, што каляды ў гадавым коле народных святкаванняў мінулага займалі першае месца. У сучасным быце беларускага сяла многае ў калядных звычаях змянілася, пераасэнсавалася і набыло новыя адценні, ператварыўшыся ў вясёлую забаву. Менавіта такое зімовае свята з мноствам песень, пераапраананняў збіраецца ўвасобіць на сцэне маладзечанскі ансамбль.

Алена АНАНІЧ.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Максім ТАНК

ПЕРАД НОВЫМ ГОДАМ

Кардыяграма — як піла
З зубамі вышчарбленымі
На сукаватых гадах.
Настрой — не навагодні.
Хацеў нат выключыць тэлефон,
Каб не адказаць
На дакучнае: «Як чуешся!»
Але нейкі малы,

пераблытаўшы

Нумар тэлефона,
Запытаўся, ўсхваляваны:
«Вы не Дзед Мароз!»
І мне, чалавеку,
Які сыграў на сцэне жыцця
Многія ролі,
Так захацелася пабыць

Дзедом Марозам,

Пахадзіць па дзіцячых садах,
Па маім горадзе,
Па зямлі,
Упрыгожанай елкамі, агнямі,
Навагоднімі казкамі...

Генадзь БУРАЎКІН

* * *

Я не ганю землі чужыя —
Хай іх сонца не абміне.
Толькі дзе за морам ні жыў я,
Беларусь мая снілася мне.

Так карцела — сляза
закіпала,—
Каб да сэрца хаця б здалёк
Прыплывалі жалейка Купалы,
Багдановічаў васілёк...

Гэта ўсё, безумоўна, не нова.
А ці трэба, каб новым было
Поле бацькава, матчына слова
І буслова — над хатай —
жытло!

Хіба душы свае не лечым
Ад бяздомных бядот і згрызот
Самым простым і самым
вечным,
Што пранёс праз вякі народ!

І якія б шляхі ні схадзіў я,
Кліча полацкая сенажаць...
А калі не спяваць аб Радзіме,
Дык навошта наогул спяваць!

Алег САЛУК

ХЛЕБ

Забялеў
Абрус на стале
З калянага лёну.
На сярэдзіну сонцам хлеб
Ускаціўся надзённы.
Хлеб жытнёвы,
Хлеб новы —
Толькі з поду узняты,
На лістоце кляновай
Нас паклікаў у хату.
Змоўклі гукі.
Чыстыя рукі.
За сталом усім вольна.
— Пакажыце ж, унукі,
На што з лыжкамі зольны!
Смачны разам абед.
Бацька — дзед —
Валасы дзьмухаўцы абляпілі.
Падалася, што цэлы свет
Гэты жыльніныя рукі ўскармілі.

«БЕРАГ БЕЛЫХ БУСЛОЎ»

Сэрца замірае ў прадчуванні радасці кожны раз, калі я бяру ў рукі гэтую кнігу. Перагортваючы яе старонкі, быццам вандруеш па Беларусі, хаця на яе сядзіш у гарадскім пакоі, за акном шэры зімовы дзень і здымкі бачыш не ўпершыню. Ды што з таго?! Кніга як прызнанне людзей у любові да роднага краю: словы і думкі паўтараюцца, але не надакучаюць, бо кожны выводзіць іх са сваёй душы — шчыра і аддана.

«Бераг белых буслоў»... Так вобразна назваў Беларусь Валянцін Ждановіч, аўтар тэксту і каляровых фатаграфій, з якіх і складалася цудоўная кніжка. Вершаваныя радкі, што адкрываюць кожны раздзел, напісаў Рыгор Барадудлін. Выданне спалучае ў сабе пазнавальныя і мастацкія вартасці. На маляўнічай супервакладцы пададзена падрабязная даведка пра геаграфію Беларусі, надрукаваная на беларускай, рускай, англійскай, французскай і нямецкай мовах. Сама ж кніжка пачынаецца з эмацыянальнага аўтарскага тэксту (таксама на пяці мовах). Ён нібы задае тэматычныя ўспрыняцця для чалавека, які ўпершыню адкрывае для сябе Беларусь.

«На маляванне беларускага краявіду, — піша В. Ждановіч, — прырода выбрала акварэль. Разведзеныя ў крынічнай вадзіцы фарбы аказаліся тут самымі прыдатнымі для выявы, якая пазбаўлена рэзкіх кантрастаў і ўся лабудавана на плаўных лініях».

А чаму бусел даў назву кнізе? Мне хочацца прывесці тут не тлумачэнне яе аўтара, а выказанне з падобнай нагоды пісьменніка Уладзіміра Караткевіча: «Да пэўнай ступені бусел — сімвал Беларусі. Ёсць, вядома, дацкія буслы, апетыя Андерсенам, ёсць буслы і ў іншых заходніх краінах. Ёсць яны і на поўдні. Але на ўсход ад Беларусі, калі не лічыць Сярэдняю Азію, яны ўжо амаль не водзяцца. Так што нават цікава, а хто там прыносіць у дом дзяцей».

Я ўсё адцягваю імгненне аса-лоды. Але больш ужо, здаецца, няма чаго марудзіць. Раблю першы крок ва ўяўнай ван-

дроўцы па родным краі. Як легка дыхаецца сярод гэтай зялёнай прасторы! Купкамі стаяць сосны і бярозкі, недзе за гарызонтам канчаецца поле спелай збажыны, і так мякка ступаць па маладзенькай атаве...

Зялёны і блакітны колер пераважаюць на фатаграфіях. Дзіва што! 21 тысяча рэк і амаль 11 тысяч азёр на Беларусі, больш за 60 працэнтаў яе плошчы займаюць лясы, лугі, балоты. Па басейнах буйнейшых рэк тэрыторыю рэспублікі ўмоўна дзеляць на Панямонне, Наддзвінне (Беларускае Пазер'е), Прыдняпроўе, Палессе. Гэта, адпаведна, чатыры раздзелы кнігі «Бераг белых буслоў». Пяты — «Міншчына» — паказвае прыроду цэнтральнай Беларусі, дзе праходзіць узвышша і няма значных рэк.

Валянцін Ждановіч некалькі гадоў працаваў над гэтай кнігай. Асобныя кадры былі зроблены ў час адпачынку ці службовых камандзіровак. Але большасць — вынік працяглых паездак на безадказным «Запарожжы», пешых паходаў з цяжкай сумкай, напакаванай фотаапаратурай, па лясах, палях, сцяжках, берагах рэк і азёр. Краявіды вабяць сваёй некрунтай свежасцю, першазданнасцю, ураджаюць сілай жыцця, шматлічнасцю яго праяўлення. Аўтар мысліць патэтычнымі вобразамі. Таму «Бераг белых буслоў» не каталог ілюстрацый па геаграфіі, а мастацкі твор, сапраўдны гімн хараству Беларусі.

У кнізе многа фатаграфій, якія даюць панараму той ці іншай мясцовасці. Розныя поры году, розны час сутак, рознае надвор'е... Дасканалы зробленыя, здымкі вымушаюць глядача востра перажываць стан прыроды ў тое імгненне, якое было спынена фотамайстрам. Лёгкасць, акрыленасць спадарожнічаюць яркай вясенняй зеляніне, не адвесці вачэй ад абсыпанай квеценню яблыні-дзікі ў чыстым, быццам прыбраным лесе. І бусліныя клопаты ля гнязда, і вясёлка пасля дажджу, і буяныя летніх красак — з'явы, ад якіх шчыміць душа, колькі б разоў у жыцці

ні трапіліся яны чалавеку. Вока лашчыць васілёк у жыце, хаця нейкая разумніца ўва мне самой нагадвае, што гэта пустазелле. Так, але ж колькі асацыяцый і ўспамінаў выклікае сціплая сіняя кветачка! А тут яшчэ побач на ўзмежку рассыпаліся рамонкі, званочки, цвіце крываўка, цыкута... І я ўдзячна аўтару, што ён не абмінуў ускрайкі лесу і поля, абочыны, глухія сцяжкі. У іх няма рэкламнай прыгажосці, але кожны згадвае родны кут з нейкай падобнай дробязі — ранішняй расы на іголках маленючых сасонак, з заізмшлага валуна ці старой кладкі цераз лясны ручай.

На здымках амаль няма людзей. Думаю, гэта зроблена наўмысна, каб не адцягвалася ўвага чытача. (Мо, дакладней — глядача?) Але многія фатаграфіі паказваюць плён чалавечай працы і клопатаў, даючы выразнае ўяўленне пра дбайнасць і гаспадарліваць беларусаў. Гэта іх рукамі ўзараны і засеяны палі — на здымках убачыш раллю і рунь, красаванне жыта і жніво. А вось дасціпныя палешукі вывезлі вуллі на астравок сярод залітага паводкай лугу, бо цвіце вярба. І лодку трымаюць ля берага: адзіны надзейны транспарт у гэтую пару. Жанкі вывесілі на плот памытыя ў рэчцы ручнікі, прыгожыя — вачэй не адвесці. Сувецца баржа па раце, імчыць «ракета». І стаяць у лагчынах і на ўзгорках дамы і хаты, зямкі і цэрквы, чалавекам узведзеныя. Бо яшчэ нашы далекія продкі аберагалі родную зямлю і імкнуліся яе ўпрыгожыць, палепшыць. А цяпер жа магчымасці значна большыя.

...Апошняя старонка, і сум развітання апаноўвае душу. Нават пасля сапраўдных працяглых вандровак па роднай зямлі, вяртаючыся ў горад, я не адчувала падобнага. Можна, заўтра выбрацца ў дарогу?.. А ці не лепш пашукаць разгадку настрою зараз жа, пачаўшы гартыць «Бераг белых буслоў» зноў з самага пачатку?

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.
Ілюстрацыі ўзяты з кнігі В. Ждановіча «Бераг белых буслоў».

ТУРНІР НАЗВАЛІ

МАЛАДЗЕЖНЫМ...

47-ы чэмпіянат краіны па шахматах сярод краіны паведамлялі ў «Голасе Радзімы» № 49 за 1979 год, паспяхова завяршыўся. Журналісты назвалі яго маладзёжным. Падставы для гэтага далі ўдалыя выступленні маладых шахматыстаў, у першую чаргу самага юнага ўдзельніка спаборніцтваў — 16-гадовага Гары Каспарава з Азербайджана, што атрымаў, як і масквіч Юрый Балашоў, бронзавы медаль.

Мінск сапраўды стаў шчаслівым горадам для юнага бакінца: два гады назад на турніры памяці А. Сакольскага ён выканаў нарматыў майстра спорту, а вось цяпер стаў не толькі прызёрам чэмпіянату краіны, але і гросмайстрам СССР. Такого ж звання будзе ўдастоены 19-гадовы масквіч Артур

СПОРТ

Юсупаў, які заваяваў сярэбраную ўзнагароду.

Чэмпіёнам жа краіны стаў гросмайстар Яфім Гелер. Апошні раз ён насяў гэты тытул дваццаць пяць гадоў назад. Перамога 54-гадовага шахматыста яшчэ раз падвядвае той факт, што ў гэтым відзе спорту няма ўзроставых абмежаванняў.

Сталі вядомы і імёны чатырох спартсменаў, якім на наступны год давядзецца пачынаць шлях у вышэйшую лігу, менавіта першую, з адборчнага турніра — М. Таль і В. Цышкоўскі, а таксама Ю. Анікаеў і Я. Свешнікаў.

Мінчанін Віктар Курэйчык, які атрымаў на чэмпіянаце больш за ўсё — 7 перамог, захаваў на будучы год сваё месца ў вышэйшай лізе, і толькі паўчачка аддзялілі яго ад гросмайстарскага тытула. Па 6 партый выйгралі Я. Гелер, А. Юсупаў, Г. Каспараў і Р. Ваганян.

Лена Палявая жыве ў Гомелі, вучыцца ў школе. Але імя гэтай дзяўчынкі ўжо знаёма многім аматарам спорту. Юную беларускую гімнастку гасцінна сустракалі ў Францыі, Італіі, ГДР, Турцыі, Іспаніі, Сірыі. Цяпер Лена — майстар спорту міжнароднага класа, член зборнай каманды СССР па спартыўнай гімнастыцы, чэмпіёнка сёмай спартакіяды школьнікаў.

НА ЗДЫМКУ: у вольны час Лена ПАЛЯВАЯ любіць катацца на лыжах.

ПАДАРУНАК КАСМАНАЎТА

Дваццаць гадоў назад закончыў Зачысцкую сярэднюю школу, што на Барысаўшчыне, лётчык-касманаўт СССР, Герой Саюза Сяўза Уладзімір Кавалёнак. Нядаўна ён зноў пабываў у роднай школе, раскажаў дзецям аб 140-сутачным палёце ў космасе, падарыў школьнаму музею некалькі касмічных сувеніраў. А ў вёсцы Белае суседняга Крупскага раёна жыве маці касманаўта — Вольга Іванаўна. Тут у бабулі правялі канікулы дзеці касманаўта — сямікласніца Інэса і другакласнік Валодзя. Зачысція школьнікі падарылі ім кнігі аб родным краі.

ЗАВОД І ПІСЬМЕННІКІ

Даўняя дружба звязвае рабочых мінскага станкабудаўнічага завода імя С. Кірава з беларускімі літаратарамі. Цішка Гартны напісаў аб заводзе дзве кнігі нарысаў. Янка Купала быў выбранны ганаровым металістам, аб чым сведчыла спецыяльная грамата, што вісела на відным месцы ў рабочым кабінце паэта. І сёння пісьменнікі — частыя госці на заводзе. Нядаўна тут быў праведзены «круглы стол», за якім ішла цікавая размова аб вобразе сучаснага рабочага ў беларускай літаратуры. Не раз сустракаліся станкабудаўнікі з пісьменнікамі і ў Доме літаратара.

Як вынік гэтай дружбы — кніга «Вытокі», якая выйшла нядаўна з друку. У ёй сабраны нарысы аб перадавіках і наватарах вытворчасці. Па нарысу «Нашто патрэбен кантралёр» Анатоля Казловіча беларускія кінематографісты знялі фільм.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордена Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 37